

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
доц. А.В. Стасишин
«28»серпня 2020 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
**«Стратегічне управління фінансами,
банківською справою та страхуванням»**

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань: **07 «Управління та адміністрування»**

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність: **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

(шифр і назва напрямку підготовки)

освітня програма: **«Фінанси, митна та податкова справа»**

освітній ступінь: **магістр**

Львів 2020

Програма навчальної дисципліни «Стратегічне управління фінансами, банківською справою та страхуванням» для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси, митна та податкова справа», освітнього ступеня «магістр». - 27.08.2020 - 19с.

Розробник:

Сич О. А. – доцент кафедри фінансового менеджменту факультету управління фінансами та бізнесу, кандидат економічних наук, доцент

Розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри фінансового менеджменту
Протокол від «27» серпня 2020 р. №1.

Завідувач кафедри
фінансового менеджменту, д.е.н., проф. _____ Ситник Н.С.
«27» серпня 2020 року

Розглянуто та ухвалено Вченою радою факультету управління фінансами та бізнесу
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

ЗМІНИ І ДОПОВНЕННЯ ДО ПРОГРАМИ

Навчальний рік	Дата засідання кафедри (перезатвердження програми)	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри
2020-2021	Відповідно до регламенту організації освітнього процесу в дистанційному режимі від 31.08.2020р., починаючи з 15.09.2020р. лекції з навчальної дисципліни «Стратегічне управління фінансами, банківською справою та страхуванням» проводяться онлайн із використанням технологій дистанційного навчання – хмарного середовищаOffice 365	27.08.2020р. № 1	
2020-2021	Відповідно до розпорядження Про організацію освітнього процесу на факультеті управління фінансами та бізнесу із застосуванням дистанційних технологій у 1-му семестрі 2020-2021 навчального року від 16.09.2020р. з 21 вересня 2020 року по 31 жовтня 2020 р. лекційні та семінарські (практичні) заняття з навчальної дисципліни «Стратегічне управління фінансами, банківською справою та страхуванням» проводяться в дистанційному режимі із застосуванням технологій дистанційного навчання – хмарного середовищаOffice 365	Розпорядження від 16.09.2020р. № 141-р	

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Корені реформування управління економікою держави вимагають змін у всіх аспектах господарського механізму. Необхідний відповідний до сучасних вимог перехід до моделі управління господарством, заснованої на реальних економічних інтересах, що визначає серйозні зміни змісту, спрямованості, методів і організації здійснення всіх функцій виробничо-господарської і управлінської діяльності. Для того, щоб зорієнтуватися в умовах глобальної економіки, необхідно змінити сам початковий принцип у складанні загально корпоративних планів – йти від майбутнього до теперішнього часу, а не від минулого до майбутнього. Саме тому вироблення і реалізація корпоративних стратегій стали такими важливими в сучасних умовах глобалізації та жорсткої конкуренції.

У сучасних умовах процес обґрунтування рішень щодо стратегії подальшого розвитку, оцінка ринкових та податкових наслідків господарської діяльності, а також удосконалення системи управління суб'єктами господарювання залежно від специфіки їх фінансової діяльності на стратегічній основі потребують особливого розгляду та є дуже актуальними. Тому навчальна дисципліна «Стратегічне управління фінансами, банківською справою та страхуванням» є важливою для підготовки магістрів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Навчальну дисципліну віднесено до групи професійно-орієнтованих нормативних дисциплін. Вона є невід'ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних управлінській ланці та працівникам економічних підрозділів підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання. Робочу програму навчальної дисципліни розроблено відповідно до вимог Галузевого стандарту вищої освіти на базі освітньо-професійної програми підготовки магістра. Враховано рекомендації положень щодо організації навчального процесу в Львівському національному університеті імені Івана Франка та на факультеті управління фінансами та бізнесу.

Предмет навчальної дисципліни:

теоретичні концепції та методологія формування стратегічного управління, підходи і критерії визначення та обґрунтування вибору альтернативних стратегій за умов мінливого зовнішнього та внутрішнього середовищ.

Мета навчальної дисципліни:

надання студентам магістрам необхідних теоретичних основ, методичних підходів і практичних навичок щодо принципів побудови системи розробки і реалізації фінансової стратегії підприємства, банку, страхової компанії, інших установ та фінансових посередників, особливостей стратегічного аналізу зовнішнього середовища, визначення загальної і конкурентної стратегії.

Основні завдання:

- вивчення основ теорії управління на рівні знань, необхідних для засвоєння системи взаємозалежних профілюючих навчальних дисциплін;
- ознайомлення з основами теорії стратегічного управління та концепції розробки стратегії на рівні уявлень, що розширюють професійний кругозір фахівця;
- здійснення аналізу сучасних вітчизняних і зарубіжних концепцій організації та процесу розробки й реалізації стратегічних планів різного рівня з урахуванням специфіки їх застосування на практиці підприємств, установ, організацій України, з акцентом на фінансову складову;
- виявлення найбільш розповсюджених та нових підходів до аналізу середовища суб'єкта господарювання, методів визначення його конкурентоспроможності, ознайомлення з методами стратегічного аналізу та прогнозування розвитку внутрішнього та зовнішнього середовища;
- визначення методичних принципів формулювання цілей та місії суб'єкта господарювання, ознайомлення з моделями і методами розробки стратегічного набору;

– обґрунтування необхідності розробки стратегічних і тактичних планів, проектів та програм як інструментів реалізації стратегій, визначення основних напрямів стратегічних змін і контроль за їх виконанням.

1.1. Місце навчальної дисципліни в структурно – логічній схемі:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Економіка підприємства	Фінансова безпека
Менеджмент	Конкурентний моніторинг бізнесу
Фінанси підприємств	Ринок фінансових послуг
Маркетинг	Лідерство та самоменеджмент

1.2 Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність продемонструвати розуміння контекстів застосування стратегічного управління для прийняття рішень у сфері фінансів.	Знати сутність та передумови стратегічного управління фінансами. Володіти принципами і елементами розробки і реалізації стратегії. Аналізувати поточне планування та бюджетування, довгострокове та стратегічне планування.
Здатність дослідити та визначити потребу формування стратегії, а також ідентифікувати обмеження, що впливають на її вибір.	Знати загальну характеристику стратегії підприємства, класифікацію стратегій залежно від фази життєвого циклу підприємства. Опанувати стратегії інтенсивного, інтегрованого та диверсифікованого зростання. Аналізувати переваги та недоліки стратегій зростання.
Здатність продемонструвати розуміння відповідних інструментів аналізу стратегій.	Знати сутність портфельного аналізу та матричні інструменти аналізу стратегії підприємства. Опанувати Матрицю Бостонської консалтингової групи (БКГ). Матрицю «продукт-ринок». Матрицю McKensey-General Electric., SWOT-аналіз, GAP. Трьох вимірну матрицю Абеля, техніку аналізу PEST або STEP.
Здатність продемонструвати знання характеристик специфічних стратегій та показників їх ефективності.	Знати процес вибору стратегії розвитку підприємства. Опанувати концепції інкременталізму та еквіфінальності. Аналізувати показники ефективності діючої стратегії.
Здатність працювати з невизначеністю при створенні стратегії підприємства.	Знати дерево цілей підприємства та декомпозицію стратегії, технології управління змінами на підприємстві. Опанувати сучасні прийоми декомпонування та переформатування стратегії. Вміти обирати альтернативи конкурентним стратегіям.
Здатність розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні та комерційні міркування, що впливають на реалізацію стратегічних фінансових рішень.	Знати сутність фінансової стратегії та її місце в стратегічному менеджменті підприємства. Опанувати принципи та методи формування фінансової стратегії. Аналізувати ефективність різних методів реалізації фінансової стратегії.
Здатність продемонструвати знання і розуміння принципів і методів,	Знати сутність банківського стратегічного менеджменту. Опанувати процес стратегічного менеджменту в банку, стратегічні методи управління

необхідних для створення фінансової стратегії банківської установи.	кредитним ризиком. Вміти оцінювати достатність банківського капіталу. Обирати стратегії управління ліквідністю банку.
Здатність розробляти плани і проекти для забезпечення досягнення поставленої фінансової мети з урахуванням специфіки страхової діяльності	Знати сутність, функції та склад фінансової стратегії страхової компанії. Оцінювати фінансові ресурси страхової компанії, їх джерела і форми руху. Аналізувати страхові операції, фактори управління ризиком і фінансовими результатами.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ Стратегічне управління фінансами, банківською справою та страхуванням ”

Номер теми	Назва теми
Тема № 1	Зміст стратегічного управління
Тема №2	Сутність стратегії організації та підходи до її визначення
Тема № 3	Визначення місії та цілей підприємства
Тема № 4	Стратегічний контекст підприємства
Тема № 5	Оцінювання зовнішнього середовища
Тема № 6	Аналіз стратегічного потенціалу підприємства
Тема № 7	Стратегії бізнесу
Тема №8	Стратегії диверсифікації діяльності підприємства
Тема №9	Стратегії зовнішнього розвитку підприємства
Тема №10	Корпоративна стратегія підприємства
Тема №11	Матричні методи формування корпоративної стратегії
Тема №12	Альтернативність у стратегічному виборі
Тема №13	Декомпонування корпоративної стратегії
Тема №14	Фінансова стратегія, її особливості та методи реалізації
Тема №15	Специфіка банківського стратегічного менеджменту
Тема №16	Розвиток страхових стратегій на ринку фінансових послуг

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ Стратегічне управління фінансами, банківською справою та страхуванням ”

Тема 1. Зміст стратегічного управління

Сутність стратегічного управління. Передумови формування системи стратегічного управління. Принципи і елементи розробки і реалізації стратегії. Концепція стратегічного управління. Еволюція розуміння та передбачення майбутнього підприємств. Поточне планування та бюджетування, довгострокове планування, стратегічне планування. Особливості стратегічного планування, його відмінність від довгострокового планування.

Тема 2. Сутність стратегії організації та підходи до її визначення

Класифікація стратегій підприємства. Аналіз умов застосування різних видів стратегій. Принципи стратегічного планування.

Тема 3. Визначення місії та цілей підприємства

Формулювання місії і цілей підприємства. Вибір місії та правила її формування. Значення місії для підприємства з орієнтацією на стратегічний розвиток. Девіз та кредо підприємства. Місії некомерційних і малих підприємств.

Стратегічне бачення, місія і її зміст, цілі підприємства. Типи цілей підприємства. Вимоги щодо формулювання цілей. Критерії якості поставлених цілей. Характеристика етапу цілеутворення. Класифікація стратегічних цілей. Фактори, які впливають на вибір стратегічних цілей. Сфери встановлення стратегічних цілей підприємства.

Тема 4. Стратегічний контекст підприємства

Особливості розвитку підприємства. Процес розвитку підприємства, його основні фази. Взаємозв'язок основних понять стратегічного управління (стратегія, стратегічний потенціал, конкурентні переваги, конкурентний статус підприємства). Сутність конкурентоспроможності товару та підприємства.

Конкурентоспроможність та конкурентні переваги підприємства.

Тема 5. Оцінювання зовнішнього середовища підприємства

Мікросередовище і макросередовище підприємства. Ієрархічні та неієрархічні моделі зовнішнього середовища. Підходи до аналізу зовнішнього середовища.

Модель п'яти сил конкуренції М. Портера. Загроза появи нових конкурентів. Загроза появи товарів-субститутів. Здатність покупців диктувати свої умови. Здатність постачальників диктувати свої умови. Поняття нестабільності та невизначеності зовнішнього оточення. Характеристика нестабільності зовнішнього оточення; ступінь звичайності подій, темп зміни подій, можливість прогнозування розвитку подій. Оцінка ступеня невизначеності і нестабільності зовнішнього оточення.

Тема 6. Аналіз стратегічного потенціалу підприємства

Внутрішній стан підприємства. Взаємозв'язок внутрішніх факторів. Аналіз внутрішнього середовища підприємства.

Поняття стратегічного потенціалу підприємства. Елементи стратегічного потенціалу. Особливості управління стратегічним потенціалом. Фактори, які впливають на вибір стратегії управління потенціалом підприємства. Конкурентоспроможність потенціалу.

Взаємозв'язок конкурентоспроможності потенціалу та конкурентоспроможності підприємства. Конкурентні переваги та конкурентний статус підприємства. Методи оцінки стратегічного потенціалу підприємства. Синергізм та планування потенціалу і стратегії підприємства.

Тема 7. Стратегії бізнесу

Моделі і методи прийняття рішень щодо ведення конкурентної боротьби. Механізм прийняття управлінських рішень.

Класифікація стратегій бізнесу на основі конкурентної переваги. П'ять загальних стратегій конкуренції (низьких витрат, диференціації, оптимальних витрат, сфокусовані стратегії низьких витрат і диференціації).

Використання наступальних стратегій для збереження конкурентної переваги. Використання оборонних стратегій для захисту конкурентної переваги. Зв'язок економічної стратегії і маркетингової діяльності. Основні етапи маркетингового управління підприємством.

Стратегії конкуренції: у нових галузях; у галузях, що знаходяться в стадії зрілості, стагнації або спаду; у роздрібнених галузях; на міжнародних ринках.

Тема 8. Стратегія диверсифікації діяльності підприємства

Поняття диверсифікації діяльності підприємства. Мотиви та цілі диверсифікації. Стратегічні зони господарювання (СЗГ): поняття та характеристика. Процес стратегічної сегментації ринку. Параметри стратегічної сегментації. Параметри, які характеризують СЗГ. Ключові фактори успіху в СЗГ: види та характеристика. Поняття зони стратегічних ресурсів. Поняття стратегічних центрів господарювання.

Привабливість СЗГ. Послідовність оцінки привабливості СЗГ. Особливості управління стратегічним набором СЗГ. Особливості стратегічного управління диверсифікованим підприємством.

Тема 9. Стратегія зовнішнього розвитку підприємства

Умови та причини здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Напрями реалізації стратегії зовнішньоекономічної діяльності. Фактори, що впливають на стратегії виходу на зовнішні ринки. Етапи еволюції підприємства і його міжнародної стратегії залежно від ступеня орієнтації підприємства на міжнародні ринки.

Глобальна стратегія, її сутність та умови доцільності використання. Мотиви розробки глобальної стратегії. Особливості багатонаціональної стратегії підприємства. Переваги та недоліки глобальної і багатонаціональної стратегій.

Тема 10. Корпоративна стратегія підприємства

Загальна характеристика корпоративної стратегії підприємства. Корпоративні та специфічні стратегії: їх види та характеристика. Класифікація стратегій залежно від фази життєвого циклу підприємства. Школи формування стратегій. Види інтегрованих структур бізнесу: сутність, переваги, недоліки

Стратегії інтенсивного зростання. Стратегії інтегрованого зростання. Стратегії диверсифікованого зростання. Переваги та недоліки стратегій зростання. Стратегії стабілізації та відступу.

Тема 11. Матричні методи формування корпоративної стратегії підприємства

Вибір позиції підприємства в конкуренції. Сутність портфельного аналізу.

Матричні інструменти аналізу стратегії підприємства. Матриця Бостонської консалтингової групи (БКГ). Матриця «продукт-ринок». Матриця McKensey-General Electric. Модель ADL. Матриця Санкт-Петербурзького ДТУ. Методи аналізу конкурентоспроможності підприємства: за Ж.-Ж. Лам-беном, SWOT-аналізом, GAP, LOTS, PIMS. Матриця Хофера. Трьохмірна матриця Абеля. Прогнозування змін (техніка аналізу ПЕСТ або СТЕП).

Вибір корпоративної стратегії підприємства на основі застосування матричного підходу. Переваги та недоліки матричних методів обґрунтування стратегії підприємства.

Тема 12. Альтернативність у стратегічному виборі

Процес вибору стратегії розвитку підприємства. Концепції інкременталізму та еквіфінальності.

Поняття оптимальної стратегії. Перелік факторів, які впливають на вибір стратегії, та їх оцінка. Критерії ефективності стратегій. Зовнішня та внутрішня ефективність стратегій підприємства.

Показники ефективності діючої стратегії. Особливості вибору стратегії для малих та середніх підприємств.

Тема 13. Декомпонування корпоративної стратегії підприємства

Основні підходи до формулювання стратегій. Мета та принципи стратегічного планування. Зміст і структура стратегічного плану. Характеристика розділів стратегічного плану. Завдання стратегічного контролю в процесі реалізації стратегій. Вибір систем управління залежно від рівня нестабільності зовнішнього оточення. Системі управління в умовах стабільного зовнішнього оточення. Системі управління в умовах динамічного зовнішнього оточення. Системі управління в умовах кризової ситуації.

Організаційне забезпечення стратегічного управління і внесення змін до організаційних структур управління (ОСУ). Формування ОСУ стратегічного типу. Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління. Фінансово-економічні та соціально-психологічні аспекти процесів стратегічного управління.

Тема 13. Фінансова стратегія, її особливості та методи реалізації

Перехід від програмно-цільового планування до стратегічного управління. Ознаки недостатньо обґрунтованої стратегії підприємства. Аналіз портфелю стратегій.

Моделювання процесів реалізації стратегії. Бізнес-план – сутність та необхідність розробки в умовах ринкового хазяйнування. Стратегічний аудит у корпорації. Система стратегічного управління. Вплив структури та культури організації на ефективне функціонування системи стратегічного управління. Технології управління змінами на підприємстві. Сучасні тенденції розвитку бізнесу. Альтернативи конкурентним стратегіям.

Тема №15 Специфіка банківського стратегічного менеджменту

Сутність банківського стратегічного менеджменту. Процес стратегічного менеджменту в банку. Методи оцінювання та визначення достатності банківського капіталу. Методи стратегічного управління капіталом банку. Стратегії управління кредитними операціями банку. Стратегії формування портфеля цінних паперів.

Стратегічні методи управління кредитним ризиком. Хеджування відсоткових та валютних ризиків банку. Стратегії управління ліквідністю банку.

Тема №16 Розвиток страхових стратегій на ринку фінансових послуг

Сутність, функції та склад фінансового менеджменту страхової компанії. Оцінювання фінансових ресурсів страхової компанії, їх джерел і форм руху. Статутний капітал. Страхові

резерви і страхові активи. Нормативні співвідношення між страховими активами і страховими зобов'язаннями.

Аналіз страхових операцій, факторів управління ризиком і фінансовими результатами. Планування фінансової діяльності страхової компанії. Управління платоспроможністю страховика. Управління формуванням та використанням прибутку страховика.

Сутність та особливості інвестиційної діяльності страховика. Стратегічне управління інвестиційним портфелем: розміщення страхових резервів, власних коштів та інвестицій.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна і додаткова література

1. Ансофф И. Стратегический менеджмент : классическое издание. СПб. : Питер, 2009. 344 с.
2. Афанасьев М. В. Стратегия підприємства : навч.-метод. посіб. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. 207 с.
3. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.
4. Васюнин О. В. Основы ценообразования СПб. : СПбГУ ИТМО, 2010. 110 с.
5. Герчанівська С. В. Стратегічне управління як механізм забезпечення ефективного розвитку вітчизняних підприємств. Інноваційна економіка. 2018. № 1. С.79–81.
6. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навч. посібн. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Алерта, 2008. 478 с.
7. Дамодаран Л. Стратегический риск-менеджмент. Принципы и методики. М. : ИД Вильямс. 2010. 496 с.
8. Даудова Г.В., Ковальчук В. Г. Курносое О. В. Стратегічний менеджмент як інструмент підвищення управління фінансами в Україні Актуальні проблеми державного управління 2(56)/2019 С. 65-73.
9. Довгань Л. Є. Стратегічне управління : навч. посібн. 2-ге вид. К. : ЦУЛ, 2011. 440 с.
10. Касич А. О., Чернова Г. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного фінансового менеджменту. Бізнес-Інформ. № 6. 2016. С. 206-212.
11. Киндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент : [навч. посіб.] К. : Знання, 2006. 366 с.
12. Кнейслер О. В., Квасовський О. Р., Ніпаліді О. Ю. Фінансовий менеджмент : підручник. Тернопіль : Вид-во “Економічна думка”, 2018. 482 с.
13. Коваленко Ю. М. Портфельні теорії крізь призму сучасних кризових явищ. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 8. С. 5–9.
14. Ковбасюк Ю.В. Стратегічне управління : конспект лекцій для дистанційного навчання К. : НАДУ, 2013. 140 с.
15. Когденко В. Г. Краткосрочная и долгосрочная финансовая политика : учебное пособие. М. : Юнити, 2017. 416 с.
16. Когденко В. Г. Краткосрочная и долгосрочная финансовая политика : практикум. М. : Юнити, 2018. 416 с.
17. Лазаренко Д. Сіренко С. Основні аспекти концепції стратегічного фінансового планування на підприємстві. Економічний дискурс. Вип. 2. 2016. С.64-72.
18. Лапіна І.С., Лопатко К.М. Фінансова стратегія: економічна сутність та місце в системі управління підприємством. Економічний форум. №2. 2017. С. 192-196.
19. Маказан Є.В. Основы методологии стратегічного управління. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 17, частина 1. 2018. С. 145-148.
20. Олійник Т.В. Стратегічне управління фінансовими ресурсами на виробничому підприємстві. Сталий розвиток економіки. №3 2015. С. 104-109.
21. Портер М. Конкурентная стратегия : Методика анализа отраслей и конкурентов. пер. с англ. М. : Альбина Бизнес Бук, 2006. 454 с.

22. Сич О.А. Фінансова стратегія постпромислових міст. Формування ринкової економіки в Україні: Наук. зб. Львів. ун-ту. 2018. № 39. С.163-171.
23. Сич О. А., Дзюба Н.П. Вдосконалення управління дебіторською заборгованістю/ Молодий вчений. — 2018. — №3.- С.694-699. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/153.pdf>
24. Сич О. А., Романюк В.Ю. Оцінка прибутковості банківської системи України .Молодий вчений. — 2018. — №10.
25. Сич О.А., Павлосюк Х.П. Фінансова стійкість страхової компанії Ефективна економіка. - №11. – 2018.

Olga Sych. Priorities of financial strategy at the different stages of the enterprise. Olga Sych, Iryna Pasinovykh // Prace naukowe Wuzialu Prawa, Administracji I Ekonomii Uniwersytetu Wroclawskiego Prawno-finansowe systemy funkcjonowania wybranych jednostek organizacyjnych P.143-157.

Internet сайти

1. Офіційний сайт Президента України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.budget.rada.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Урядового порталу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Віртуального університету Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://edu.minfin.gov.ua/Pages/Default.aspx>.
7. Офіційний сайт Академії фінансового управління Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ndfi.minfin.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>
9. Офіційний сайт Державної фіскальної служби. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Офіційний сайт Журналу «Урядовий кур'єр» . [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua/>.
13. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.